

EESTI DRAAMATEATER

Eesti Draamateatri ajaleht nr 13, aprill 2015

“KASS TULISEL PLEKK-KATUSEL”

Fotod: Siim Vabur

“LAUL, MIS JÄÄB”

Fotod: Mats Õun

SUVETEATRIT SUURES JA VÄIKSES VORMIS

9. juunil avab „Kass tulisel plekk-katusel“ Laitse Graniitvillas Draamateatri sellesuvise hooaja. Päev hiljem, 10. juunil algab teatri suures saalis Valgre-suurlavastuse „Laul, mis jääb“ viimane lavasuvi. Ühelt poolt suurde plaani, publikule hästi lähedale toodud klassikalugu üksteise praadimisest

perekonnasuhete tulisel pannil, teiselt poolt suure saali lava kõiki võimalusi ära kasutav panoraamne lugu ühe haavatava looja särast ja hääbumisest muutuvate olude valguses. Kaks eripalgelist lugu kahes nii erinevas teatri-saalis juunis ja augustis. Kel veel nägemata, kasutage võimalust.

Seoses töölepingu lõppemisega ja läh- tudes heast tavast kuulutati tänavu ke- vadel välja avalikud konkursid Eesti Draamateatri teatrijuhi ja peanäitejuhi valimiseks. Järgnevas viieks aastaks (2015–2020) valiti teatrijuhiks Rein Oja ja peanäitejuhiks Priit Pedajas.

Alustame lihtsamast: milline on Eesti Draamateatri koht eesti kultuuripildis?

Mismoodi see on lihtsamast alustamine... Ümberringi tekib kooslusi, mis tulevad kokku ja lähevad kiiresti lahku. Eesti Draamateatrit võib võrrelda suure laevaga. Siin toimub samuti pidev liikumine – mõned lähevad maha ja uued tulevad peale, mõned sõidavad aeg-ajalt jä- relainetuses. Aga oma kurssi ta järsku ei muuda. Ta pöörab ja otsib, kuid mitte naksti.

Ilmselt on Draamateater paljudele võrdlusaluseks, nii negatiivses („Sellist teatrit me küll ei tee!“) kui ka posi- tiivses („Sellise poole tahame

tihti. Nii paljud muud asjad olid kooli ajal olulisemad.

Kooslusi ja vorme on küll palju, aga üha enam on seal ekraan vahel. Kontakti pole. Inimliku vahetu kokkusa- mise võimalust peale elava teatri ja kontserdi palju po- legi. Olen selles asjas opti- mist – teatri kui ühe vähese elava vahetu suhte juurde tul- lakse ikka tagasi. Inimese kui karjaolevuse vajadus omasu- gustega kokku saada ei kao kuhugi.

Oli aeg, kus eesti lavastaja- mõtte kese oli Draamateatris – Mikiveri, Hermaküla, Undi, Pedajase aeg. Kas see on muu- tunud?

Teater saab tegevustoetust selleks, et luua tingimused loominguks. Imede ja läbikukkumiste eest pole keegi kaitstud.

pürgida!“) mõttes. Ta on, jah, nagu ookeanilaev, keskus – peame seda staatust hoidma.

Kui metsikuid või mittemetsi- kuid asju siin tehakse, sõltub inimestest, kes siin parasjagu on.

Draamateater on tegelikult just nii suur, et siia mahub mitu teatrit. Mõni väiksem teater on suuresti ühe lavas- taja teater. Draamateater on paljude lavastajate nägu.

Muide, Tallinnas on Draa- mateater ainus itaalia tüüpi lavaga eestikeelne sõnateat- ter, see seab oma tingimused. Teatud mõttes tegutseme oma nišis, sest erinevaid *black box*-e on rohkem kui klassi- kalist lava.

Esiküljeuudiseks kipuvad siiski saama pigem päevapo- liitilised lavastused. Kas võrd- lusalus ei hakka libisema siit majast mujale?

Kipuvad jah, aga kas teater peab üldse olema esiküljeu- dis? Nagu skandaal või ka- tastroof? Mõnikord on uudis suurem, kui asi väärt.

Eesti kultuurielu on võima- luste ja vormide rohke, kas teater pole kultuuripildi foo- kusest kõrvale nihkumas? Mitte nii väga ammu olid eestlased suured raamatulu- gejad, kuid lugemise vähe- nemine on selge trend. Kui Pärnu koolinoorte teatripäe- val 8.-9. klassi õpilastelt kü- siti, mida ütleb neile väljend „teater on kaduv kunst“, vas- tas üks tüdruk, et jaa – see on tõesti kaduv kunst, inimesed ei käi enam nii palju teatris ja ei räägi sellest ...

Ma ei mäleta ka, et ise selles vanuses oleksime eriti teatrist rääkinud. Kuigi käisime päris

Seest vaadates paistab asi enamasti teisiti kui väljast. Mina töötasin tükk aega Noorsooteatris, sel ajal mulle tundus, et impulsid tulevad ikka sealt! Aga näe, Mikiver tuli Noorsooteatrist siia, Unt tuli lõpuks siia, Hermaküla tuli Vanemuisest. Nii on see ikka käinud. Tulid ka Pedajas, Toompere, Vihmar... keegi kuskilt tuleb, jätab oma jälje, jälle kuskile läheb. Pillame maha ja korjame üles.

Kas oled teatrijuhina sõnasta- nud oma pealisülesande, mis- siooni? Kui kunagi räägitakse Rein Oja ajast Eesti Draama- teatris, siis...?

Ei tahaks rõhutada, et on olemas mingi juhtimispe- rioid, kellegi aeg. Või kui üldse, siis mõne näitleja või lavastaja aeg. Pigem nii, et oli Shakespeare'i aeg, mitte Eliza- bethi aeg. Ja kes oli kuningas Molière'i ajal??? Teatrijuhi ülesanne on luua võimalu- sed startimiseks. Kindlasti on asju, mida me teha ei saa, või ei saa teha praegu, aga olen kogu aeg proovinud leida jaa-variante. Ja ma ei väsi ütlemast, et näitleja on teat- ris kõige olulisem, sest tema on see, kes ainsana elavalt ja otse kohtub vaatajaga. Kõik ülejäänud, nende hulgas teat- rijuht, peavad looma tingimu- sed, et näitlejat ei segaks miski ja tema kohtumine publikuga läheks korda. Kui näitlejal on huvitav töö ja kindlus- tunne, siis, uskuge mind, on enamasti majas rahu. Ei tule alati välja, aga see kindlus on eesmärk.

Mikk Mikiver ütles selle kohta töörahu.

Kaks korda olen teatrijuhiks kandideerinud ja mõlemal korral olen oma visiooni selle

REIN OJA: “TEATRIJUHI ÜLESANNE ON LUUA VÕIMALUSED STARTIMISEKS.”

sõna sisse kirjutanud. Töö- rahu. Jah. See ei tähenda alati rahulikkude tööd.

Kui suur töörahu praegu on? Kui tihti koputatakse teatrijuhi uksele ja tullakse kurtma?

Ei käida väga palju. Ootan, et tuldaks rohkemgi, ütleva, mida võiks muuta, mis on hästi. Stabiilsus ei ole iseene- sest negatiivne ega positiivne. Aga kui see muutub omaette eesmärgiks, siis on küll pi- durdav. Mina arvan, et ris- kida tuleb ja me riskime ka. Tegelikult pole kindla peale minekut olemas. Teater on alati risk, igas koosluses. Ja uue lavastuse loomeprotsess on alati suurem või väiksem stress. Mitte segamini ajada

truppi kuuluda ja pikaajalisi lepinguid sõlmida.

Draamateater on üks suuri- mat omatulu teenivaid teat- reid Eestis. Kas see, et peame üle poole oma eelarvest ise teenima, seab kunstilisi pii- ranguid?

Ma ei räägiks niivõrd raha teenimisest kui just publiku teatrisse toomisest. Kompro- missi otsimine käib kogu aeg. Näitlejana ma ju ei tahaks mängida tühjadele saalidele, samal ajal soovin teha olu- lisi asju. Me ideaalis tahame teha lavastust, mis oleks meie sisuliselt väga oluline ja samas seda tahetaks ka väga vaadata. Ka komöödiatel on repertuaaris oma koht, aga kindlasti Draamateater ei ku- june komöödiateatriks. Kui

Meie maht, koormus – 100 000 vaatajat aastas ja 500 etendust – on normaalne. Rahvaarvu kahanemise tingi- mustes ei saa eesmärgiks olla numbriline kasv. Draama- teatri arengust tahaks ikka rääkida sisulistes kategooria- tes. Kõige olulisem teatris on inimlik puudutus. See võib sündida mistahes materjalist ja iga lavastust alustav koos- lus võiks just seda inimlikku puudutust silmas pidada.

Riigitoetuse puhul on rää- gitud, et rahastamisel võiks arvestada ka kvalitatiivseid näitajaid, sealhulgas teatriau- hindu ja välismaal mängimist.

Raha jagamise aluseks peab olema mingigi mõõdik. Kui ma olin Teatriliidu esimees, siis püüdsime lisada etendus-

Põldroosi preemia laureaati ei peaks sel juhul kutsuma üheks aastaks õppejõuks ja eelmise vallandama?

Kui objektiivne üldse saab olla taseme mõõtmine au- hindade põhjal? Teatriliidu juhatus valib aastaauhindade žüriid oma subjektiivse otsuse alusel ja žüriidki on oma ot- sustes subjektiivsed – arves- tavad põhimõtet „igaühele midagi...“ või „tema on juba saanud...“ jne. Kui näitlejaau- hindu antaks nagu iluuisuta- mises, sooritatud elementide põhjal, saaks üks ja sama näitleja võib-olla auhinna igal aastal. Kui ühe aasta töö tulemuste põhjal raha juurde anda (eriti mõnele väiksele või ühe-projekti-teatril) – mis saab siis, kui järgmisel aastal enam auhindu ei tule?

Teatrijuht oma teatri eest väljas meie hea naabri Rahvuskooper Estonia korraldatud I Estonia maratoni märtsis 2014. Kabe suusapikkuse kaugusele jäävad rahvuskooperi juht Aivar Mäe ja rahvusringhäälingu juht Margus Allikmaa.

depressiooniga! Ja kui valmis saab – hästi või halvasti – on pohmell ikkagi.

tahame mängukavasse võtta uue komöödia – muide ko- mödia mängimine arendab

asutuse seadusesse kaks tin- gimust: riigitoetuse jagamisel peab arvestama ka lavastuste

Näitleja on teatris kõige olulisem, sest tema on see, kes ainsana elavalt ja otse kohtub vaatajaga. Kõik ülejäänud, nende hulgas teatrijuht, peavad looma tingimused, et näitlejat ei segaks miski ja tema kohtumine publikuga läheks korda.

Kas näitlejad tahavad Draa- mateatrisse tööle tulla?

Tahavad ikka. Küsijaid on kogu aeg. Draamateatri trupp on selle poolest õnnelik, et va- nuseline diapaseon on väga lai. Kuigi jah, noori on hetkel puudu, tuleb juurde kutsuda. Aeg on palju muutunud, noortel on silmad igas suu- nas lahti. Räägitakse, et te- levisioon toob kuulsuse, film toob raha ja teater toob pro- fessionaalsuse. Kiired ajad, rikkad valikud. Üha rohkem tahetakse proovida erinevaid asju, ringi sõita, ei tahetagi ainult ühte koosseisulisse

näitlejat väga palju! –, siis tuleb mingi teine komöödia eest ära võtta. Ja komöödia ja komöödia on vahe.

Kui sinu võimuses oleks kehtestada pilt, millel ei ole midagi valesti, siis kui suur peaks olema riigi toetus?

Omatulude osakaal võiks olla 1/3. See ei survestaks liialt. Aga teatud piir, et publik käiks ja ei oleks ainult mingi klubiline tegevus, oleks ikkagi vajalik. Muusikat, mida keegi ei kuula, ei ole olemas. Teat- rit, mida keegi ei vaata, pole ka olemas.

ja etenduste arvu, mitte ainult külastajate arvu. Riik annab – ja ma olen selle jagamis- printsiibi poolt – raha teatud mahu tegemiseks. Kuue näit- lejaga väiketruup, mis tahab mängida aastas 100 etendust, ei pea sama palju toetust saama kui Draamateater, kus on 35 näitlejat ja 500 etendust aastas.

Tunnustuse eest võib ju kaas- neda lisatoetus, aga ühe- kordsena. Sügisel Eesti Teatri Agentuuri konverentsil rää- giti rahastamise sidumisest tunnustusega. Küsisin siis ka teatriteaduse õppetooli kohta, kas Reet Neimari või

Kas võtame raha jälle ära? Auhinnad on lisatunnustus, mitte eraldi eesmärk. Esi- mene ja olulisim on ikka see, et inimesed käiksid teatris ja saaksid elamuse. Teater saab tegevustoetust selleks, et luua tingimused loominguks. Imede ja läbikukkumiste eest pole keegi kaitstud.

Pealegi, mõned väiksemad teat- rid saavadki täna inimese ja mahu kohta tunduvalt suure- mat toetust. Riigi toetus vaataja ja etenduse kohta on näiteks Von Krahls umbes kaks korda kõrgem kui Draamateatris.

Kas Draamateater peaks roh- kem välismaal mängima?

Mul ei ole midagi selle vastu. Kuid siis peaksime juba la- vakujunduste valmistamise ajal sellega arvestama. Seni oleme lähtunud eelkõige oma maja saalide eripärast. Isegi Tartusse oli näiteks „Laeva- hukku“ keeruline viia!

Festivalidel käivad teatrid tegutsevad enamasti nii, et trupp mängibki ainult neid

etendusi. Meie oleme repertuaariteater ja iga ringreis tähendaks automaatset kadu, kodus ei saaks samal ajal mängida.

Kui Londoni National Theatre kunstiliseks juhiks valiti Peter Hall, kes oli väga palju festivalidel käinud ja nende jaoks lavastanud, siis ajakirjandus küsis ta käest, et kas National hakkab nüüd ka festivalidel käima! Ja Hall vastas, et National Theatre ei käi, National Theatre's käiakse.

Pärast sind Teatriliidu esimeheks saanud Ain Lutsepp siirdus poliitikasse ja astus Vabaerakonda, mille paatos on „võim uuesti rahva kätte“. Kas sa ei ole tundnud ahvatlust poliitikasse minna?

Eks me mõttes käi väga palju radu läbi, aga seni ei ole tahtnud end siduda. Kosilasi on aga käinud ja on kutsutud.

Eestis on head teatrikoolid, korralikud teatrimajad, truu publik, stabiilne riigitoetus – kas teatrielus on mõni nõrk koht ka?

Kuidas ma ütlen... Vastutuse võtmise küsimus. Lavastaja vastutab paljude asjade eest, ja meil on Eestis väga vähe lavastajaid.

Mille põhjal sa näitlejana valid, kas pakutud roll vastu võtta – pigem materjali või lavastaja järgi?

Mõlema põhjal kindlasti. Aga lavastaja pakkumine on olulisem. Kui lavastajat aktsepteerin, siis olen nõus alustama tööd materjaliga, millest alguses ei pruugi midagi arvata.

Olen Draamateatri juhiks olemise ajal vastu võtnud kuni ühe pakkumise aastas – rohkem ei oleks lihtsalt võimalik ega ka õige.

Mis sind laeb?

Kõige rohkem loodus. Me käime väga palju looduses, jalutame mööda metsi ja mererandasid. Ja muidugi see, kui saan aeg-ajalt oma lastega kokku. Kasvõi Skype'i kaudu, nad ei ela praegu Eestis.

Laeb igasugune puudutatav kunst... Ka hea teatri vaatamine laeb. Püüan ikka käia, kui aiman, et võiks huvitav olla. Alati ei ole, aga mõnikord ikka on! Olen seni säilitanud võime vaimustuda. Välismaal olles püüan samuti teatris käia. Mulle meeldib pigem inglise, kui saksa teater. Heal kirjandusel, täpsel sõnal põhinev näitlejateater. Meeldivad klassika erinevad tõlgendused. Mul pole midagi selle vastu, kui Shakespeare'i kaasajastatakse, aga tulemekokku-ja-vaatame-kas-tuleb-midagi-teater... Ei tea. Nägin ükskord seda tüüpi lavastuse tutvustamist, et käisime kaks kuud koos ja jõudsime uni-kaalse mõtteni, et koos tegemises on jõud. No kuulge...

Kas etendusasutuste liidu koosolekul teiste teatrijuhtidega ühise laua taga istudes on Draamateatri juhina hea tunne?

Muidugi! On ju, mille üle uhke olla?

Küsisid Kairi Kruus, Ene Paaver, Tanel Tomson

PRIIT PEDAJAS: “DRAAMATEATER ON HEAS VORMIS.”

Kuhu paigutaksid Eesti Draamateatri praeguses teatri- või laiemalt kultuuripildis?

Kuna Draamateater on suur teater, siis esindab ta traditsioonilist psühholoogilist teatrit, see on alati olnud Draamateatri leib. Ja kool, mis seda toidab, on üleval Toompeal. Aga see on rohkem tehnikaküsimus, meie eesmärk on rääkida publikuga tänasest päevast, puudutada tänast nõnda, et see läheks inimestele korda. Kui teater oma demokraatlikkuses ei puuduta olulist, siis publik lihtsalt kaotab huvi.

Meie eelarve on üsna pingeline, oleme sunnitud teenima üle poole oma eelarvest ise. Kui Skandinaavias ulatub dotatsioon 70–80%, siis meie toetus oli eelmisel aastal alla poole eelarvest. Oleme sunnitud mõtlema sellest, et meil käiks võimalikult palju publikut, et saali täituvus oleks vähemalt 80%. See on ju vana tarkus, et kui meelelahutus toob saalid täis, siis annab see võimaluse teha riskantsemaid katsetusi. Minu jaoks on väga oluline, et selline võimalus säiliks. Aga mis meelelahutuspoolde puutub, siis olen alati öelnud, et kui juba komöödiat mängida, siis peab see olema väga hästi, kõrgel professionaalsel tasemel tehtud.

Kuidas kujuneb Draamateatri repertuaar?

Eelkõige siin majas töötavate lavastajate ideedest. Ainesest, mis neid hetkel huvitab, mida nad tahavad käsitleda. Meelelahutus on pigem n-õ teatri tellimusel tehtud.

Meie siht on olla võimalikult mitmekesine, kuigi alati pole see välja tulnud. Ise hindame püüdu teha võimalikult palju eesti dramaturgiat.

Võib-olla on teravalt sotsiaalselt teatrit praegu vähem, aga see sõltub juba tegijatest. Hendrik Toompere huvi on selgelt klassika, Ingomar Vihmaril oli oma huvi, Merle Karusool oma. Ega ma ei saa ju kellelegi midagi kaela määrada... See peab ikka lavastaja sisemisest vajadusest tulenema.

Ega kõik ideed tingimata lavale ei pääse, sest kõik pole lihtsalt nii head. On olnud lavastajatega ka diskuteerimist selle üle. Tähtis on, et me räägiksime tänasel päeval olulistest asjadest. Et sünniks lavastused, mis on publikule arendavad ja näitlejatele huvitavad.

Idealis süttib trupp dramaturgilise materjali peale. Näitlejad on ju teatavas mõttes tuule käes, nad peavad end kaitsma. Teatrit tehakse muidugi soovist teha seda hästi. Kui aga trupi ette tuleb lavastaja, keda keegi ei tunne, siis on tundlad väga pikalt väljas ja kas siis saavutatakse usaldus? See, mis sünnib proovisaalis, nõuab väga suurt vastastikust usaldust. Keegi ei usalda ju kohe pimesi ja jää-

gitult. Näitlejaamet on üldse väga keeruline, ka väga-väga üksildane.

Sinu jaoks oli Kõivuga Draamateatrisse tulemine suur usalduse küsimus?

Loomulikult oli see tohutult suur risk. Ega me keegi ei teadnud, kas „Kokkusaamist“ (1991) üldse on võimalik laval teha. Lihtsam oli „Tagasitulekuga isa juurde“. See temaatika puudutas kõiki,

vitavat. Kui me räägime väga suurtest, väga-väga headest

See, mis sünnib proovisaalis, nõuab väga suurt vastastikust usaldust.

lavastustest, siis neid sünnib kord viie või kümne aasta jooksul.

Kas koosseisuliste ja külaliste vahetamine Draamateatris on sinu arvates paigas?

Muidugi tahaks kutsuda häid lavastajaid, aga väga häid on

vähe ja nad on väga kinni. Olen juba aastaid näiteks Leedust tahtnud kutsuda nii Rimas Tuminast kui ka Os-karas Koršunovast. Koršunovasega saavutasime lõpuks kokkuleppe 2017. aasta sügi-

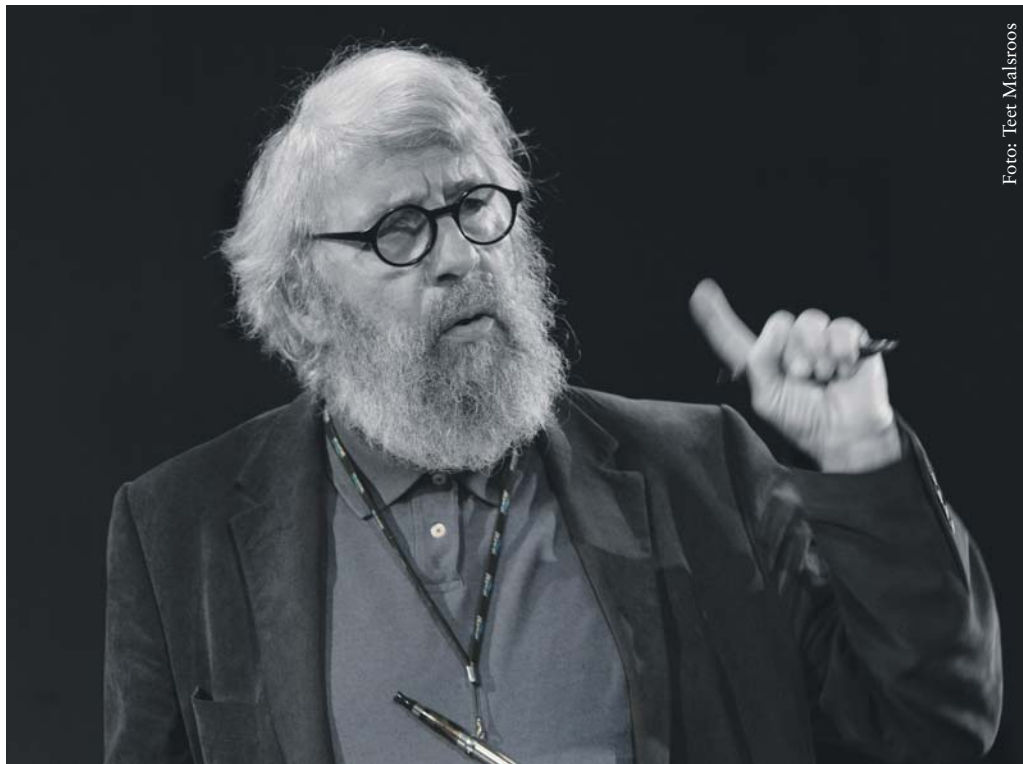

Foto: Teet Malsroos

Lavastaja Priit Pedajas Nina Raine'i „Hõimude“ proovis, sügis 2014.

kogu truppi, kõik tulid välja oma mälestustega.

Kuidas säilitada teatris värsket mõtet?

Kõige tähtsam on uus hea idee, millest näitlejad innustuvad. Aga mis innustab, see on juba müstika. Kõige suuremad kriisid, mida mina teatris olen näinud, puhkevad siis,

Meil on ju see kallis mudel, kus on püsitrupp teatris palgal. Ameerikas pole seda olnud, Inglismaa on sellest loobunud, aga see püsib Skandinaavias, Saksamaal, Venemaal, mujal Euroopas. Eestis ma ei kujuta ette, et saaks olla teisiti. Püsitrupp vajab minu arusaamist mööda ka püsilavastajaid, sest see tagab arengu, koos käidava

seks. Muidugi oleks tore, kui Alvis Hermanis tuleks, aga me lihtsalt ei saa teda, sest ta on pidevalt Euroopas.

Värskuse säilitamiseks peabki trupp kogu aeg uuenema. Oleme koolist ikka noori juurde kutsunud ja kutsume ka seekord. On teatav mõistlik vahetamine, kui palju võiks olla mees- ja naisnäitlejaid.

Püsitrupp vajab minu arusaamist mööda ka püsilavastajaid, sest see tagab arengu, koos käidava tee. Kui seda pole, jäävad näitlejad vaeslapse rolli.

kui ei ole häid lavastusi, kui ei ole materjali, mida oleks huvitav mängida.

Kust see uus mõte tuleb? Näitleja ütleb, et ilma näitlejate pole teatrit, aga mingis mõttes on n-õ tööandja ikkagi lavastaja, sest tema valib talviselt dramaturgilise materjali. Väga harva tuleb näitleja minu juurde jutuga, et näe, siin on minu roll või näidend, mida ma väga tahaksin mängida. Initsiatiiv on olnud ikka lavastajate käes.

Uuenemissoov on meil muidugi, aga see tuleb igal pool raskelt, ka Draamateatris. Olla moodne pole omaette eesmärk, tähtis on, et aines ja selle käsitlemise viis oleks kõitev. Uuenemise allikaks on noored: näitlejad, lavastajad, autorid. Ja uuenemise aluseks on ikka idee, mis ei pruugi tulla ainult noortelt. Võib-olla pole meil hetkel suuri tipp-lavastusi, aga igal hooajal on ikkagi midagi hu-

tee. Kui seda pole, jäävad näitlejad vaeslapse rolli.

Teine võimalus on projekti-teater, kus terve trupp kut-sutaksegi projekti tarbeks kokku. Aga väljastpoolt (Eestit) tulnud lavastaja ei tunne truppi. Väga sageli võib siis näitleja kasutada oma vanu stampe. Kas uus lavastaja on nii tugev, et suudab värs-kendada kogu teatri pilti, see on suur loterii. Me küll alati loodame seda. Hea näide on Šapiro, kes tuli Eestisse heade näitlejate pärast ning jäigi siia käima.

Praegu on meil erinevatel põhjustel koosseisulisi lavastajaid vähemaks jäänud. Teeme 12–14 lavastust aastas, nii et juurde on vaja nii külalisi kui ka oma maja lavastajaid. Probleem on ka näitlejatega, lahkujaid ja muudel põhjustel kõrvalejäänuid on nii palju, et meil on trupis vaid 31 näitlejat, aga peaks olema 35–40.

selse tee ja see teeb teatri elu raskemaks, sest me mängime meeleto koormusega, vähemalt 12 etendust nädalas. Teatri sisemine eetikareegel ütleb, et kui näitleja trupist lahkub, siis ta mängib oma rollid lõpuni, sellena oleksime tõeliselt hädas.

Aga kuidas on su endaga, kui lavastad mujal, ergastab see sind?

Ega ma nüüd nii palju ka käinud pole – Moskvast, Leedust. See on alati huvitav, aga põrgurask. Oled võõras keskkonnas ja pinge on väga suur.

Kui rääkida Draamateatri publikust, kas mõni segment võiks suurem olla?

Tõenäoliselt oleks meil rohkem vaja noortele suunatud lavastusi. Aga meie 100 000 vaataja hulgas on tegelikult sama palju noori, kui mõneski teises teatris. Kui visata pilk saalile peale, siis on pilt päris hea. Publikuhulga üle üldiselt ei saa me kurta. Valdava osa moodustavad muidugi intelligentsed naised.

Aga mis saab tulevikus? On palju neidki, kes pole teismeeas kordagi teatris käinud.

Meil jääb koolideski lapsi vähemaks, mis tähendab, et mitte väga kauges tulevikus jääb ka publikut füüsiliselt vähemaks. On tark hakata vaikselt mõtlema kokkutõmbamise peale. Me ei pea mängima nii palju, üle 500 etenduse aastas. Võib-olla me tulevikus ei saagi seda enam teha. Kui vaatame laiemalt pilti, näiteks Skandinaaviat, siis seal ei leia naljalt teatrit, mis mängiks kuus päeva nädalas mitu etendust päevas.

Sul algab kolmas ametiaeg, kuidas on Draamateater selle aja jooksul muutunud?

Mis valu mul oli üldse peanäitejuhiks hakata 1999. aastal? Olid ärevad ajad, närviline olukord ja siis sai esimeseks sihiks saavutada töörahu ja loominguline õhkkond, tegemaks süvenenult seda, mida loojad on kutsunud tegema. Mis edasi? Me otsime ikka sidet oma autoritega, katsume nii palju kui oskame teha seda, mida ei tee keegi teine maailmas – mängida oma eesti dramaturgiat, see on peamine. Aga samas võtame mujalt maailmast mängukavva dramaturgiat, mis rikastab nii kunstipilti kui ka tegijaid endid. Ja suur klassika – pole just palju truppe, kes on suutelised seda oma koosseisu ja kunstilise taseme poolest lavale tooma. Draamateater on heas vormis, ma arvan.

Küsisid Kairi Kruus, Ene Paaver, Tanel Tomson

A.R. GURNEY

“SYLVIA”

Lavastaja Teet Kask, kunstnik Ülar Mark, kostüümikunstnik Triinu Pungits, helilooja Thomas Strønen (Norra), valguse kujundaja Margus Vaigur (Endla teater), etenduse juht Johannes Tammsalu. Inglise keelest tõlkinud Ülev Aaloe. Esietendus Eesti Draamateatri väikses saalis 29. märtsil 2015.

Osades: Inga Salurand, Egon Nuter, Kaie Mikhelson, Markus Luik.

Üle kahekümne aasta õnnelikus abielus olnud paari ellu lööb mõra... koer. Õigemini toob ta juba tekkinud võõrdumise ilmsiks. Ja ehk polegi tähtis ka see, et tegu on koeraga – ta on keegi, kes toob kaasa värskeid tundeid, kiindumust ja võimalust end kõrvalt vaadata.

KÜSIMUSTELE VASTAB TEET KASK

Lavastaja, tantsija ja koreograaf Teet Kask, miks „Sylvia“ sind võlus?

Väga lihtsate sõnadega on öeldud midagi väga olulist, mis igapäevaelus kipub jääma kahe silma vahele. Me oleme sotsiaalsed olevused ja peame teisi inimesi tähele panema, eriti neid, kes on meie lähedale... saadetud. On vaja nad ära kuulata, see on vajalik nii meile endile kui ka neile. Teise kaudu vaatad ise nagu peeglis. Kui ma selleks aega ei võta, mis minuga siis juhtub? Ma kapseldun, sees hakkab

midagi kasvama, see pingestab mind, ei võimalda elu tõelist tunnetust ja hingamist.

„Sylvia“ räägib samast asjast. Tuhandete kilomeetrite kaugusel elav inimene kirjeldab seda nii, et mul on klaar, et tunnetame sama püsiväärtuste vajadust. Seda ei ole kunagi piisavalt, nii et võiksime joone alla tõmmata. Eriti just praegu tundub, et tarbimismasinavärk on nii võimust võtnud, et inimesed upuvad sinna ära. Kultuurikeskkond ei õpeta meid nägema püsiväärtusi läbi enda. Kui paned püsiväärtusi tähele, siis selle kaudu oskad ka teist inimest tähele panna ja lõppkokkuvõttes annab see õige tunde, et me oleme ühises võrgustikus. Kui ühel läheb viletsasti, siis see mõjub ka mulle.

Selline zenbudistlik filosoofia, et liblika tiivalööök ühel pool maakera võib teisel pool vallandada tsunami.

„Sylvia“ esitab mõnes mõttes klassikalise stanislavskiliku küsimuse, mis siis, kui ... Gurney kujutab koera niimoodi, et vaataja näeb laval noort naist. Ta ei mängi koera, aga ei pea ka naist mängima. Ta peegeldab.

Sylvia – Inga Salurand, Kate – Kaie Mikhelson.

Sylvia – Inga Salurand.

Oled tantsuteatri taustaga – kas sellest väljendusvahendist ei piisanud, et pöördusid sõnateatri poole?

Nii nagu Sylvia hüppas „juhuslikult“ Gregile sülele, nii on draamateater lapsest saadik „juhuslikult“ minu juurde tulnud. Mikk Mikiver astus tänaval ligi ja ütles, et tule mängi „Armastuses ja surmas“ (1984) Indreku hinge. Olin siis balletikooli õpilane. Samuti võttis Ivo Eensalu Estonia tagaukse trepil mul sõna otseses mõttes kraest kinni ja ütles, et nüüd tule „Lumekuningannasse“ (1986, ETV) prints Klaus mängima! Loomulikult poleks ma iial võinud arvata, et astun ise lavastajana samasse ruumi, kus töötasin Mati Undiga „Tango revisited“ kallal (2002). Tundsin intuiitiivselt kohe ära, mida Unt teeb, aga tookord ei osanud sõnastada. Istusime natuke, ta ümises, midagi arusaadavat ei rääkinud, lõpuks ütles: „Selge, hakkame tegema.“ Jutuajamine ei käinud sõnadega, vaid teistmoodi. Koostöö Merle Karusooga suurel laval „Kollaborantides“ (2013) oli juba eelneva jätk, olin teadlikumaks saanud, mida tähendab sõna, sõna mõju kehale. Londonis magistrantuuris õppides oli mul piisavalt aega seda uurida, mis on *moving voice* ehk liikuv sõna, liikuv hää.

Suured teatripraktikud ja -teoreetikud ütlevad: pane geograafia ja koreograafia lavale ja tee see endale selgeks, küll siis sõna järele tuleb. Tänapäeva tantsulavastustes ei ole tihti peale mitte midagi laval, seda enam peab esinejal endal olema väga tugev sise-maailm, pead usaldama oma visiooni ja täitma selle eluga. „Sylvia“ lavastuses on veel sõna ja muu lisaks – on liiga palju asju! Suur teater, väga

Sylvia – Inga Salurand, Greg – Egon Nuter.

hea teater on see, kui etendaja ei esita teksti, vaid loob seisundid, millest vaataja osa saab. Ta istub saalis, aga oma mõtte kaudu liigub kuskil avarustes.

„Sylvia“ loomingulisse truppis oled kutsunud inimesi, kes pole igapäevaselt teatritööga seotud.

Need inimesed on minu kontaktvõrgustikus, tunnen, et nad jagavad minuga samu väärtusi. Olen nendega enne töötanud, tean, mida nad on oma erialal võimelised tegema ja et suudavad lühikese ajaga ka lavastuse vormistada. Mõnes mõttes olen valinud inimesed, kes pole teatri stampides kinni. Ka hea näitleja esitab endale kogu aeg väljakutseid, kuid mõnikord küll mõistetakse muutuse vajadust, aga keha refleksid sunnivad tegema ikka seda, millega oled harjunud. Niisiis väike petukäik.

Küsis Ene Paaver

ÜLEV

TÕLKIJAJA

„Sylvia“ uuslavastus (esimest korda lavastatud Endlas 1999) osutub haruldaseks tööjuubeliks: 40 aastat tagasi jõudis lavale Ülev Aaloe esimene teatritõlge. Eesti Draamateatris esietendus 22. märtsil 1975 August Strindbergi „Preili Julie“, peaosades Meeli Sööt ja Mati Klooren, lavastaja Raivo Trass. Sellest ajast alates on Ülev Aaloe olnud üks kõige enam eesti teatrite repertuaari kujundanud tõlkija. Tema eriala ja armastus on rootsi keel, millest ta ongi kõige rohkem tõlkinud, kuid ka norra, taani, soome, vene, inglise keelest. Ta on pidevalt tõlkinud ka kaasaegset ja klassikalist Skandinaaviamaade proosat.

Ülev on asendamatu uue dramaturgia soovitaja, näidendite, autorite ja kultuuriloo tausta avaja, abivalmis kolleeg, teiste tõlkijate toimetaja. Ta on kaks korda pälvinud legendaarse polüglotist tõlkija Aleksander Kurtna nimelise auhinna – paralleel

Foto: Teet Malsroos

Ülev Aaloe teistkordselt Aleksander Kurtna tõlkijapreemia laureaadina 2011. aastal teatripäeva galal Eesti Draamateatris.

Ülev Aaloe enda haardega on ilmselge. Kodumaise tunnustuse kõrval seisavad väärivad Rootsi auhinnad: Rootsi Akadeemia tõlkeauhind (2001), Rootsi Näitekirjanike Liidu aastaauhind (2002), Rootsi Kuningriigi Põhjatähe I järgu teenetemärk (2006).

Tema töö suurusjärgust annab aimu seegi number: „Preili Julie“ ja „Sylvia“ uuslavastuse vahele, 40 aasta sisse mahub üle 120 näidenditõlke.

Ehk mängib Ülev Aaloe teatritundlikkuses rolli ka perekondlik taust. Tema isa Otto Aloe oli üks neid 1920. a Draamastudio teatrikoolis õpinguid alustanud poisse, kes kooli I lennust elujõulise teatri välja kasvasid. Draamateatri sünniloos mängis 1920. aastate keskel legendaarset rolli Otto Aloe kuldne taskukell, mis läks Saksa Teatrile panti, kui noorel Draamastudio teatril polnud enne etendust saali eest üüriraha maksta.

Ene Paaver

RAAMAT

TEATRI VANG

„Järele tuldi 8. veebruaril 1950.“ – Nii alustab teatriloolane Andres Laasik elulooraamatut mehest, kelle kohta ei saa öelda kriipsugi vähem kui et tema elutööle toetub praegune Eesti Draamateater. See on Leo Kalmet,

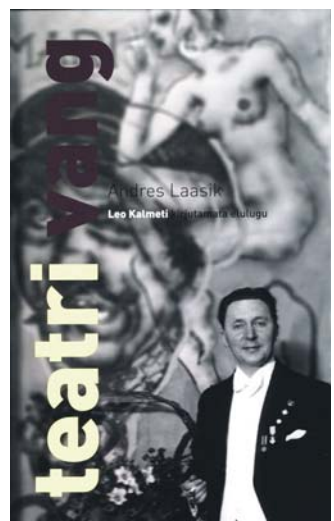
Leo Kalmeti elutöö oli Eesti Draamateatri ülesehitamine teatrijuhina 1927–1944.

teatri üks loojaid ja teatrijuht 1927–1944, kujundlikus ja otseses mõttes „teatri vang“. Raamatu avalause räägib Kalmeti arresterimisest ja Siberitee algusest.

Andres Laasik töötas 1990. aastatel Draamateatri kirjandusala juhatajana ja on staažikas teatrikriitik, tunneb hästi teatrielu ja -lugu. Ta räägib Kalmeti elukäigust ühekorraga haaravalt ja delikaatselt, kasutab rohket allikmaterjali Vabadussõja mälestustest NKVD ülekuulamisprotokollide ja teatri dokumentideni.

Me ei saa teada, kuidas Draamateatri saatus oleks kujunenud teiste juhtide korral, kuid teatri 100 aasta juubeli lähenedes tunnustame tänu ja imetlusega Kalmeti erakordset loomistööd. 1920. a alustanud teatrikooli I lend asutas

Draamastudio teatri. Oldi küll Eesti esimene kõrgema teatriharidusega näitetrupp, kuid koduta, majandusliku toeta, püsipublikuta, kontorit. Kalmeti juhtimisel kasvavas professionaalses, suure draamatrupiga, eesti dramaturgiale keskendunud teater, kes mängis Saksa Teatri n-ö oma majaks. Tänu tema otsusele anda Saksa okupatsiooni ajal oma eesti trupiga saksa keelseid etendusi jäi Pärnu maantee maja teatril alles. Kalmeti algatusel alustati laste- ja noortelavastustega, loodi professionaalne nuku-

teater. Kalmet kujundas ise repertuaari olulise lavastajana. Ta oli ainus, kes õpetas kõigis tema eluajal tegutsenud teatrikoolides, kehastades eesti teatrikõrghariduse järjepidevust.

Andres Laasik jutustab köitvalt ja uurib põhjalikult, tema mahukas raamat annab sõna erinevate eluperioodide kaasaegsetele, analüüsib ajastu iseloomu ja eesti teatrilugu. Raamatu andis välja kirjastus Hea Lugu.

Ene Paaver

PIPSA LONKA

“LAULUD HALLI MERE ÄÄREST”

Lavastaja **Ingomar Vihmar**, kunstnik **Illimar Vihmar**, valguskunstnik **Margus Vaigur** (Endla), koreograaf **Rauno Zubko** (HTF Tantsukompanii), videokunstnik **Sander Tuvikene**, lauluõpetaja **Malle Maltis**. Tõlkinud **Maimu Berg**.

Osades: Kersti Kreismann, Viire Valdma, Guido Kangur, Hilje Murel, Jaan Rekkor, Ivo Uukkivi, Martin Veinmann, Tõnu Oja, Kleer Maibaum-Vihmar, Mari Lill, Tiit Sukk, Ester Pajusoo, Andreas Altmäe, Mihkel Roolaid, Malle Maltis ja HTF Tantsukompaniist: Rauno Zubko, Üüve-Lydia Toompere, Julia Koneva, Helena Pihel.

PALJASJALGSED SOOMLASED PIDEVALT PÖÖRDUVAL LAVAL

Paljasjalkaiset suomalaiset, see väljend jäi mulle meelde saunalavalt ühe tubli Oulu mehe kodus umbes veerand-sada aastat tagasi. Hannu oli

tööd andev firma oli läinud pankrotti, kui me järgmisel kohtumise ajal tema kodusel saunalaval asju arutasime, oli ta töötu. Aga aeg pöördus

Eestlasele pisut naljaka nimega soome lavaliteraadi Pipsa Lonka tükk „Laulud...“ annab harilikest naaberpaljasjalgsetest minu meelest

väga lõbustavat. Tõsi, ega tegu ole ju komöödiaga, aga omade tuttavate äratundmine paneb muhelema ja kindlasti ka naerma.

Näidendit hiljem lugedes ei suuda järje peale saada, kui palju lavastaja arvestas kirjaniku detailirikaste remarkidega, need olid küllap abiks pigem meeoluloomisel. Näitemängus on tüüpilisi tüüpe ehk liigagi palju. Kogemuse mõttes oleks huvitav eesti keeles vaadata mõnd soomlaste populaarset püstitajakomöödiat. Huumori (lihtsalt) mõistetavuse ja mõistetamatuses piirid tulid ju pävaselgelt esile ka äsja-ses Helsingin Sanomate eestlaste nimetamise kampanias. Meie ei saa aru, kuidas nemad meist aru saavad või ei saa... „Laulusid“ vaadates tundus ometi, et sain neist aru küll.

Foto: Teet Malsroos

Tytty – Kleer Maibaum-Vihmar, Jeesus – Rauno Zubko, Jumal – Guido Kangur.

edukas firmajuht, ta kuulus mitmetesse nõukogudesse, sealhulgas Oulu filmikeskuse nõukogusse. Filmi pärast me tuttavaks saime ja samale saunalavale jõudsim. Jutt oli „tavalistest soomlastest“, ja minu arvates oli ka lausungi ütleja ise üpriski tavaline soomlane. Lihtsa jutuga, otsekohene, rüüpas ilusti õhtuti õllekest, tore pere.

Õige varsti algas majandussurust, *lama*, Hannule

uuesti, ja varsti oli meie *paljasjalkainen* jällegi jalgadel.

EESTIT RÄÄKIVAD SOOMLASED

Ingomar Vihmar on ikka-jälle soomlasi teatrilaval lasknud mängida. Sugulaste, sõprade ja tuttavatega suhtlemiseks ei olegi ju vaja kes teab missugust „kultuuripoliitikat“.

hea äratundmise. Niihästi kõneluskatsetuste kui ka ainitse vaikimise, toimetamise ja paigalistumise rütmiga, sisemise kirega, edasiliikumisega pöördlaval. Seljatunne saalis kinnitas, et tagapool istujad jagunesid väga selgelt kaheks – need, kes said aru, miks mina naeran ja naersid samadel kohtadel, ja teised, kes ei näinud kolkaküla soomlaste aegamisi mööda lava sekeldamises midagi nii

FILMISOOMLASTEST JA LAVASOOMLASTEST

Soomlasi Soome teatrilaval, häbi tunnistada, käisin vaatamas viimati neil samadel ammustel lama-eelsetel aastatel, kui koos Hannuga saunalaval sai higistatud. Mäletan ainult, kuidas mind pani imestama, et minu arvates olid Oulu teatri laval sama kõvad profid nagu Rahvusteatri Helsingis. See võis olla võhiku arusaamine.

Lisaks isiklikes sõbralikes suhetes (mis on õnneks kestnud tänini) peegelduvale arusaamisele harilikust soomlasest, on pilti kogu aeg täiendanud soome filmid. Alates Aki Kaurismägi „Kuritööst ja karistusest“ ning „Hamletist ärimaailmas“ kuni juba klassikaks saanud „Tuletiku-vabriku tüdrukuni“ ja „Ilma minevikuta meheni“. Kaurismäki filme meenutades küsin, kas teatrikeel ja filmikeel on tõesti nii erinevad, et teatris ei saa veerand tundi laval tegutseda, ütle mata ühtegi sõna, nii nagu Kati Outinen filmis „Tuletikuvabriku tüdruk“ kusagil 15. ja 17. minuti vahel ütleb baari jõudes filmi esimese repliigi: „Üks väike ölu“. Teatri-

Hakkan mõtlema ega leia, kas eestlaste näitemängudes ongi niisuguse jaburduse üle naermiseni jõutud. Melanhoolne ja loll ja ometi õige.

Lõpuks jõuan ikka „poliitikani“. Moodsa Eesti noore(ma)d inimesed ei kipu enam soomlastest hästi aru saama, ja tõesti, raalides kõike pisipulkadeni nagu näiteks teeb inspektor Saga Noren telesarjas „Sild“, ongi võimatu aru saada, kuidas saab üks inimene vastata „Kyllä!“ hotelliportjee küsimusele, kas soovitakse tuba kahele või ühele. Kaurismäki filmis on selline asi täitsa loomulik, ja sellesarnaseid olukordi tekib ka „Lauludes halli mere äärest“.

Foto: Teet Malsroos

Petteri – Ivo Uukkivi, Aila – Kersti Kreismann.

vaikimine on küll kiirem, aga soomlaslikku vaikimist on „Lauludes halli mere äärest“ rahuldustpakkuvalt parasjagu. Iseäralikku rumaluse ja absurdi segu, massikultuuri ja ürgsoomluse ristandumist, mida mäletame Aleksi Mäkelä filmist „Matti“: „elämä on laiffi“ jms, kohtame nüüd ka „Hallides lauludes“ – kui kunagisest poplauljatarist Katri Helenast tehakse eurotähtedest aupaistega pühak.

Jaak Lõhmus, filmiajakirjanik

VÕÖRSIL

JUST MÕNI PÄEV ENNE KEVADE SAABUMIST

“EESTI MATUS” KÄIS MÄRTSI JA APRILLI VAHETUSEL VÕÖRUSETENDUSTEL KUOPIO LINNATEATRIS

Andrus Kivirähki igihaljas, juba 2002. aastal lavavalgust näinud „Eesti matus“ on üks Draamateatri visiitkaarte, mida oleme näidanud nii vene, läti kui kord juba ka soome publikule. Pea kolmeteise aasta jooksul sisemängitud lavastus on oma kergelt absurdihõngulises ja jantlikus tõetruuduses alati võitnud publiku südame, kord jäägitumalt, kord kraadi võrra vähem. Ida-Soome teatririvaatajad, kes näoga rohkem maaelu kui 400 km kaugusel asuva Helsingi poole, mõistsid pisut kibekat oma juurte harutamise huumorit väga hästi, üsna völli lähedal kiikuvad küüditamisnaljad paisutasid publiku naerupahvakad aga lausa homeeriliseks. Taaskordne kinnitus sellest, et Kivirähki Eesti kamara küljes kinni tekstid on tegelikult arhetüüpsed ning

Foto: Kadri Tammitse

Lembit Ulfsak proovib, kuidas Kersti Kreismann väiksemal laval täpselt puuriitade vahele tantsitada.

puudutavad mistahes rahva sügavamast olemust. Tõsi, meenutamist mööda oli aastatetagune esinduslik publik Moskva Väikeses Teatris rahvusteatri festivalil esitsa reserveeritud, kohalike eestlaste reaktsioonidega mindi kaasa ettevaatlikult – kuni tuli murdumine. Ohh, etot estonskii humor, ohkas kohanaabrist naisprofessor vabanenult ikka nendesamade kahe teraga Siberi-naljade peale...

Nii nagu Kuopio publik, oli Draamateatri tulekuks suurepäraselt valmis ka kogu Kuopio teatripere. Vaatamata sellele, et kõrvalsaalis käisid suure ja nõudliku „Võlur Ozi“ lavastuse peaproovid, oli kogu kohalik meeskond igal vajalikul hetkel meie teenistuses. Teatrijuht Pekka Laasonen võttis täiel määral osa Martin Veinmanni kohvri jälgede

ajamisest, mis lobjakasajas kuhugi Vantaa lennuväljale kahe lennuki vahele takerdus, sest lennufirmalt laekus järjest vaid katteta kohe-kohe lubadusi.

Aga mis oodatust vaat et enamgi pakkus, oli aastaaega vahetanud ilm – tõeliselt jõululust langev ja talla all rudisev õine lumi, sellele järgnev sulasupp ja siis juba tänavad kuivatanud ergav päike, mis kodus võitnud kevadeks hästi ette valmistas.

Valmis oleme nüüd ka jätku-vaks koostööks Kuopio Linnateatriga. Kui „Eesti matus“ käis Kuopios vastukülaskäigul pärast Ingomar Vihmari Kuopio-lavastuse, Martin Alguse „Koopaa“ möödunud-aastaseid võõrusetendusi Tallinnas, siis tänavu sügisel on Kuopiosse lavastama sõitmas Priit Pedajas. Kas tema

Oksase-lavastust ka Tallinna publik tulevikus näha saab, seda näitab aeg.

„Eesti matus“ 214. ja 215. etendus Kuopios leidsid kohaliku publiku poolehoidu ja kumu väärt lavastusest levis kohalike inimeste sotsiaalmeedias kulutulena. Hooaja

viimane „Eesti matus“ eten-dus kodus, 8. mai lisaetendus, on paraku juba iidamast ajast välja müüdnud, kuid lavastus ei kao Draamateatri mängukavast kuhugi. Sügisel, kartulivõtuaajal on, puuriitad taas lavale rivvi aetud.

Tanel Tomson

Foto: Kadri Tammitse

Tulikiri Kuopio teatrimaja peal annab teada „Eesti matus“ võõrusetendustest.

FJODOR DOSTOJEVSKI

“VENNAD KARAMAZOVID”

Lavastaja, dramatiseerija ja valguse kujundaja **Hendrik Toompere**, kunstnik **Pille Jänes**, videokunstnik **Tauno Makke**, muusikaline kujundaja **Lauri Kalsoja**. Romaani tõlkinud **Aita Kurfeldt**. Esietendus 22. märtsil 2015 suures saalis.

Osades: Mait Malmsten, Hendrik Toompere jr, Mait Joorits, Päärü Oja, Jüri Tiidus, Lembit Ulfsak, Taavi Teplenkov, Sulev Teppart, Tõnu Kark, Jüri Antsmaa, Marta Laan, Merle Palmiste, Kersti Heinloo.

Hendrik Toompere on taas ette võtnud ühe vene kirjanduse tähtse, sedapuhku Fjodor Dostojevski viimase romaani „Vennad Karamazovid“. Uuest lavastusest rääkisid näitlejad Kersti Heinloo (Grušenka), Marta Laan (Katerina Ivanovna) ja Merle Palmiste (proua Hohlakova).

Te olete varemgi koos mänginud Hendrik Toompere vene klassika lavastustes – „Kirsiaias“ (2010) ning „Kolmes ões“ (2012). Kas just vene materjali mängimine annab näitlejale mingeid erilisi, ainulaadseid võimalusi?

Heinloo: Mina olen alati seda meelt, et ma ei mängi rahvast, vaid ikka konkreetset tegelast. Kusagil alateadvuses võib küll olla kujutus, et venelased on kirglikumad ja soomlast mängides peab jällegi olema rahu-likum. Aga ma siiski ei mängi abstraktset rahvast, vaid ikkagi tegelast. Lähtun konkreetsest tegelasest – miks ta reageerib just nii, miks ta üle reageerib, miks ta on labiilne, miks kinnine.

Palmiste: Mulle tundub, et nad on lahtisemad, mõtlevad kiiremini. Nad on äärmuslikumad, tunded liiguvad ühest äärmusest teise. Omavahel oleme nalja visanud küll, et „Kolm õde“ oli nagu „Õed Karamazovid“.

Kas olete „Kolmes õest“ ka midagi teadlikult kaasa võtnud?

Palmiste: Ideaalis lähened ikka täiesti värselt. Teadlikult mitte, aga alateadlikult, mine sa tea.

Heinloo: „Kolme õe“ ja „Vendade Karamazovite“ puhul ei mõelnud ma paral-leelide peale. Igakord üritad ikka leida midagi täiesti uut, kuigi see alati ei õnnestu. Aga pärast „Kirsiaeda“ „Kolme õde“ tehes mõtlesin seoste peale küll. Kuna minu rollid – Varja „Kirsiaias“ ja Olga „Kolmes ões“ – olid tüpaa-žilt sarnased, siis püüdsin meelega Olga puhul midagi täiesti teistmoodi teha, materjalile jõuga vastu panna. Oma rollide slepp tekitab di-lemma – loo seisukohalt ma ei tohiks karakterit nihutada kuhugi teise kohta, aga samas tekib tunne, et ma olen ju just sarnast asja teinud. Tekivad sisemised heitlused, aga peab lähtuma ikka sellest, mis on materjalis kirjas.

Palmiste: No näiteks kõrvalte-gelasena peab eldkõige peate-gelasele alla mängima, ei saa keskenduda ainult uudse ja huvitava karakteri loomisele. Kuivõrd tähtis on, et lugu jookseks! Nii et peab järgima teatud rõhuasetusi, mida on vaja peategelasel ja mis on olulised loo seisukohalt.

Laan: Seda on vaja punase juti jaoks. Ühine joon läbi nende Hendriku lavastuste on olnud – kirg. Nagu ta on ise olnud, siis kirg on see, kui kellelgi on mingi väga tugev veendumus.

Proua Hohlakova – Merle Palmiste. Katerina Ivanovna – Marta Laan. Grušenka – Kersti Heinloo.

Nende tööde puhul on olnud oluline, et mängima peab nii nagu me oleksime valmis surmani välja oma tõekspida-miste eest võitlema, kas või nui neljaks.

Heinloo: Jah, „Vendade Ka-ramazovite“ puhul on väga

oluline, et me annaksime juba algusest peale edasi seda pidevat kobrutamist. Iga hetk võib midagi plahvatada, pidev vastasseis. Me ei saa mugavalt istuma jääda ja vestelda, sise-miselt vaidleme lakkamatult teistega.

Laan: Tegelased peavad ise-enda eest võitlema ja oma hinges viibivad nad piirsi-tuatsioonides. See ei tähenda, et me trambime pidevalt ringi ja nõuame kõva häälega oma õigust, vaid meie sees peab olema tugev veendumus, mille eest võidelda. Hendriku õpila-sena ma tajun tunnetuslikult tema maailma või midagi, mida nimetatakse lavastaja käekirjaks. Ma ei ütle, et ma tunnen seda lõpuni välja, aga ma üritan mõista, kuidas ta mingeid asju näeb ja kaasa aidata sellele, mida ta loob.

Toompere kirjutab „Vendade Karamazovite“ tutvustuses, et teose olulised küsimused on jälgitavad eluliste sündmuste kaudu ning tegu on suure ki-redraamaga.

Palmiste: Tegelikult võiks Karamazovide teha ka puh-talt krimkana, puhta mõrva-loona. Aga kuna romaanis on nii palju kihte ja liine, mis on omavahel põimunud, siis on „Vendade Karamazovite“ instseneeringu tegemine kõva pähhel. Aga paljud on öelnud, et lugu jookseb hästi.

Heinloo: Lugesin romaani sedasama kireliini järgides ja mulle tundub, et Hendrik on teinud tarku valikuid ning seda liini väga täpselt järgi-nud. Oleneb muidugi, kuidas inimene seda loeb ja mida tähtsaks peab. Kui oled oma elus sellises etapis, et mõtled just religioossete küsimuste peale, siis on kõige tähtsam see liin – inimese kõhklused sel teemal, mis on elus olu-line jne.

Dostojevski geniaalsus peitub tema tegelastes ja süžees. Tegelased on nii mitmekülgsed, ükski pole üheplaaniliselt hea või halb. Lugejana suudad mõista neid kõiki, sest nad on väga usutavad ning inimli-kud, seetõttu on neis ka palju

tuttavat. Pikki arutelusid on romaanis ka, aga esikohal on ikka inimestevahelised suh-ted. Päril elu on ikkagi midagi muud kui filosoofilised vestlu-sed, päril tunded ja elu maitse sünnivad kahe sugupoole va-helistest suhetest.

Laan: Kui religioosse ja ilma-liku maailma võitlus kõrvale jätta, siis kogu kiredraama saab alguse naistest. Ükskõik kui palju mehed ei taha seda tunnistada, siis nad tegutse-vad paljuski naiste nimel.

Üsna alguses saadabki isa Zossima Aljoša kloostrist minema sõnadega, et ta peab päril elu tundma õppima, naise võtma ja...

Palmiste: Nojah, isa Zos-sima saadab Aljoša džung-lisse praktikale. Just need elu kontrastid, erinevad värvid on huvitavad. Sügav religioossus ja ilmalik elu, fantastika ja realism... Kui kaasaegne on tegelikult kõik see, mida isa Zossima räägib.

Kas dostojevskilik naine on 21. sajandil liiga kaugeks jäänud? Kas praegu on lihtne tolle aja naistegelastega suhes-tuda või on aeg nii palju edasi läinud, et ka dostojevskiliku naisega on raske kontakti saa-vutada?

Laan: Seal ei ole küsimustki, kindlasti ei ole liiga kaueks jäänud. Ühiskondlikus plaan-is on palju muutunud, naised on iseseisvamad, aga armasta-vad samamoodi. Tunded ning igatsused on jäänud samaks – iha vabaduse, armastuse järgi. See on ajatu.

Palmiste: Sellepärast ongi tegu klassikaga – elus kõik muu-tub, aga on mingid asjad, mis olid, on ja jäävad.

Küsis Kairi Kruus

PORTREE

SÜDAMETUKSATUS PEOPESAL

„Vendade Karamazovite“ esietendusel, esimeses reas, juhtus minuga midagi: olin veendunud, et Päärü Oja Aljoša rollis vigastas kätt pärilist. Vahtisin hüpnooti-seeritult ta verist peopesa ega mõistnud, miks ükski part-ner ei tee märkamagi – män-guverele oleks ju usutavalt reageeritud?! Mind haaras Dostojevski teosele kohane palavikulisus, tundsin kaasa nii Päärule kui Aljošale, see kaastunne oli läbinisti õige.

Väidavad, pahelisus olla laval huvitavam kui headus. Päärü Oja põhirollid kaevuvad hea inimese sisekosmosesse. Tele-seriaalides on teda nähtud ka kurikaela või slikerdajana, kuid sellest ei piisa, kuskilt kumab kaitsetus läbi. Siiruse, tundlikkuse, eluhelguse, (puht)südamlikkuse variat-sioone näeb tema mängitud nooremates vendades: Phillip „Orbudes“, Willem „Venna-ses“, Billy „Hõimudes“. Siia peaks kuuluma ka Aljoša Karamazov, kelle hingeilmale jäetud laval psühholoogilist mahtu ahtalt, ehkki ta hele-duses vilksatab Mõskini vari.

Nii Phillip („Orvud“) kui Billy („Hõimud“) usaldavad elu, see annab võimaluse ümbritsevast mürist või vai-kusest vaistlikult välja kuula-tada puhas põhiheli, ületada hirm üksilduse ees, leida oma tee. Ja nagu muuseas olla toeks vanemale vennale, kel läbilöömiseks näiliselt etem positsioon.

Päärü Oja lavakujudes olen märganud hapruse ja jõu, kergusesööstu ja raskepärase rähkluse üheaegsust.

Süüvimine omateemasse, kui nõnda pole ennatlik öelda, sai alguse Franzu rolliga „Tasan-dikkude helinates“ (Saeauugu Teatritalu, 2011). Jaan Kruus-valli Franz ja Tõnu Önnepalu Willem on Päärü Oja seni tuumakaimad rollid – kaks matsipõhjaga eesti poissi, pärit erinevast ajast ja paigast, erineva elupikkusega. Tähendab, emakeelne näitekirjandus on omane, põhjatu. Ju lähtub sees-mine läbitunnetatus suuresti lavastaja Aleksander Eelmaa isiksusest, ta oskusest jätta laval sõnade vahele hingamisruumi.

Hüümaa mees Willem Kas-ser on asjalikes askeldusteski unistaja, kelle argipäevas igatsused, imestus, huumo-risäde. Roll liigub läbi paari aastakümne murrangulises ajas, mõni napp detail viitab Willemi vananemisele, aeg toob kaasa üksinduse, mida Oja nooremad rollid pole jõudnud kogeda. Valus on

lastetuks jäänud Willemi tõ-demus uue sõja lävel, et nüüd on isegi hea, et pole poega... Ja ta näitab saatusele pikka nina, nagu vahel õrritamisi oma mammale – ei saa sa mi-nust jagu! Aga endal tõusevad silmad vett täis.

Mäletan Päärü Oja „Küüni täitmises“ (Nuku- ja Noor-sooteatri Noortestuudio lõ-putöö, Kõismäe tornis, 2008), kus ta tundus tugev, turjakas, valvsalt endassesulguv. Päärü Oja lavakujudes olen mär-ganud hapruse ja jõu, ker-

„Orvud“. Phillip – Päärü Oja.

gusesööstu ja raskepärase rähkluse üheaegsust. Headuse teema tähendab liikumist lä-bipaistvuse suunas.

„Küüni täitmise“ lavastust läbis arutus, kui mõtestatud või mõttetu on töötegmine. Franzu ja Willemi jaoks on töös elu mõte, töö pole iialgi igav, vaid loomulik ja loomin-guline.

Saates „OP!“ (4. märts 2014) provotseerib Andrus Vaarik „Vennase“ Willemist rää-kides: „Kas sul ei tekkinud hirmu – esmapilgul tõesti nii

igav elu, igav mees – kuidas seda mängida?“ Päärü Oja kostab leebelt: „Aga mis meil muud elus ikka teha on kui tööd. Ega miski muu ei lu-nasta...“ Vana teatrirebane Vaarik katsub naerda küüni-lise Kaval-Antsu kombel, aga see naer ei mõju üldse veen-valt. Päärü Oja veidi hämmel-dunud vastunaeratuses aimub Põrgupõhja Jürka teadjarahu, mida nii noorelt mehelt su-gugi ei eeldaks.

Pille-Riin Purje

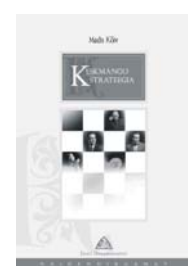
NÄIDENDI-RAAMAT

“KESKMÄNGU-STRATEEGIA”

Madis Kõivu „Keskmän-gustrateegia“ peategelaste prototüüpideks on vennad Keresed – tippmaletaja Paul Keres ja füüsik, akadeemik Harald Keres. See algasetus on avanguks hulgale ajaloo ja elulugude partiidele. Käigud kasvavad eluvalikute kujun-diks. Male ja teadus, eraelu ja poliitika 20. sajandi Eesti saa-tuse lõimede vahel – kõik nad sisaldavad otsustavaid ja kõr-valisi partiisid, tiitlivõistlusi ja välgutagumist kohvikulauas, salakäike ja vahele jäänud ja unustatud ja ette planeeritud ja meeletlikke käike.

„Keskmängustrateegia“ esi-etendus Eesti Draamateatris 7. detsembril 2014, lavastaja Priit Pedajas ja kunstnik Pille Jänes.

See on Näidendi-raamatu sarja 23. raamat.

KÕIK ON TÄIS. 200 KORDA.

Priit Pedajase lavastatud Becky Mode'i komöödia „Kõik on täis“ esietendus 18. jaanuaril 2008. Nii et 21. aprillil mängis Taavi Teplenkov juba 200. korda Sami, töötut näitlejat, kes vastab Manhattani Upper East Side'i restorani räpakas keldris reserveeringute telefonile. Lisaks mängib Teplenkov ka kõiki neid teisi tegelasi, kellega Sam ühe bullumeelse tööpäeva jook-sul suhtlema peab. Suure juubeli puhul teeb Sam ühe vahetuse Draamateatri valvelaudas.

Sam etendusel Maalisalis 2008.

SAM: Tere! Draamateatri valvelaud!

NAISHÄÄL: Kas Rein Oja on seal?

SAM: Ei. (uuele helistajale) Tere! Draamateatri valvelaud! Kas te saaksite, palun, oodata?

AIVAR: Aivar siin!

SAM: Kas te saaksite, palun, oodata?

AIVAR: Me lükkasime seda skulptuuri teile lähemale.

SAM: Mis skulptuuri?

AIVAR: Seda, mis lehitab! Ette jäi. Me ehitasime eile uue maja ja see jäi ikka jalgu. Et korraldage oma parkimine ümber. Teil nii palju enam hästi ei mahu. Küll aga on kõik oodatud suupisteid võtma! Meil on maja avamine.

SAM: Aitäh? (uuele helistajale) Draamateatri valvelaud, Sam kuuleb!

NAISHÄÄL: Kas Mait Malmsten on seal?

SAM: Ei.

SAM: (uuele helistajale) Tere! Draamateatri valvelaud!

PRODUTSENT: Mul oleks vaja kohe kedagi, kes oskab... mängida. Tähendab, võte hakkab kuskil nii umbes kümne minuti pärast, ühesõnaga, teised kõik kukkusid ära, kas te saate palun saata kedagi?

SAM: Natuke kiireks ei lähe?

PRODUTSENT: Tähendab, ma keeran kohe teie parklasse... (pidurite krigin) Mis asja?! Kes selle siia pani?

SAM: (uuele helistajale) Draamateatri valvelaud, Sam kuuleb!

NAISHÄÄL: Aga Avandi?

SAM: Ei! (uuele helistajale) Kas te saaksite, palun, oodata? Mul on üks asi pooleli...

PRODUTSENT: Üks asi... Mul on kõik pooleli!

SAM: Kas te saaksite, palun, oodata? (uuele helistajale) Draamateatri valvelaud!

AIVAR: Aga kus te olete? Praegu just tõstsite korraks majalt katuse pealt ära! Kogu trupp lendab langevarjudega sisse. Ja

orkester tõuseb taevasse! Ilus!

SAM: Ma saadan kohe kellegi, kõigepealt pean ma... (uuele helistajale) Draamateatri valvelaud!

MEESHÄÄL: Kas teil midagi naljakat ka on?

SAM: Te tahate mõnda komöödiat vaadata?

MEESHÄÄL: Kui sa nii ütled.

SAM: Peaksite tegelikult kassasse helistama, aga no meil on... Mis meil on... „Kõik on täis“...

MEESHÄÄL: No selge. Ma helistan siis, kui vabu kohti on.

SAM: (helistab trupijuhile) Tere, Sam siin. Kas minu kohta on juba midagi kuulda? Ma võtaks ükskõik millise rolli.

TRUPIJUHT: Veel mitte. Kas Teplenkovi oled näinud?

SAM: Jaa, juba tükk aega tagasi, tal hakkab ju kohe etendus.

TRUPIJUHT: Seda produtsenti ära sisse lase, eks. Meelitab veel mõne filmi ära ja mis siis saab?

SAM: Ei lase, ei lase. (uuele helistajale) Tere.

NAISHÄÄL: Kangur?

Sam ei vastagi, vaid helistab hoopis produtsendile. Telefon on kinni. Heidab pilgu turvakaamerate ekraanile – mööda koridore kiirustavad torukübarad, fuajees oodatakse hilinevaid kaaslasi. On neid, kes seisavad parklas ja vaatavad imestunult skulptuuri ja neid, keda ei kõiguta miski, on sulguvaid uksi ja hõõguvaid sigarette. Korra viimane publikumärk, laval läheb valgeks.

Kaugemal avaneb uks, mööda koridori tuleb Teplenkov.

TEPLENKOV: (jääb valvelaua juurde seisma) Sam.

SAM: Taavi. Miks sa laval ei ole?

Krapist kostab aga parasjagu Teplenkovi repliik – „Tere hommikust, reserveeringud, kas te saaksite, palun, oodata?“. Nagu mis mõttes? Jumalikest kõrgustest sekkub ärev muusika.

TEPLENKOV: (pingsalt) Aga miks sina ei ole?

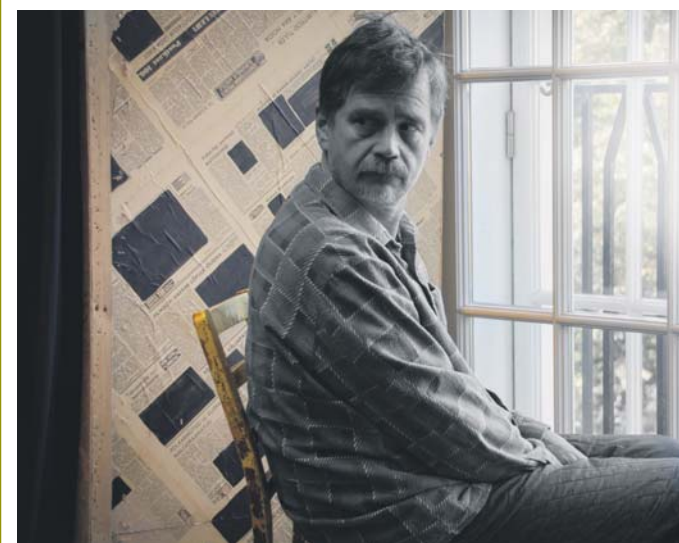
Kairi Kruus

HÜVASTI, „AABITSA KUKK“!

Mauno: „Loen aabitsat. Mida siis veel, mul teisi raamatuid pole ja ma ei taha ka. Mulle aitab sellest, mis aabitsas kirjas on. Rohkem polegi vaja.“

Andrus Kivirähk „Aabitsa kukk“

325 ETENDUST EESTI DRAAMATEATRIS
8. OKTOOBER 2004 – 31. MAI 2015

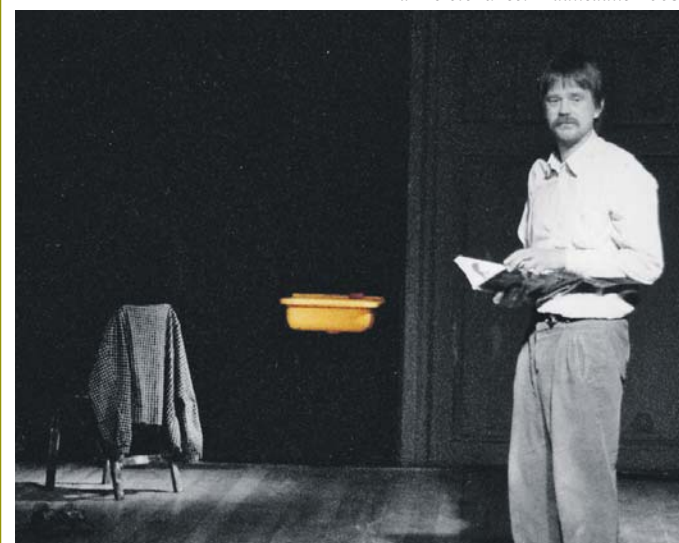
Mauno etendusel Maalisalis 2014.

Mauno festivalil MonoBaltija Kaunases 2009.

Mauno etendusel Maalisalis 2005.

Mauno proovisaalis Tartus Lutsu teatrimajas 2004.

TEATRIAUHINNAD

DRAAMATEATRI LAUREAADID

Rahvusvahelisel teatripäeval, 27. märtsil anti Rahvusooper Estonias pidulikult üle eesti teatri aastaauhinnad.

Eesti Draamateater rõõmus- tab oma kolleegidele osaks saanud suure tunnustuse üle.

Päru Oja pälvis meespea- osa auhinna (Billy lavastuses „Hõimud“ ja Willem lavastu- ses „Vennas“).

Pille Jänes sai kunstniku au- hinna (kujundus lavastustele „Keskmängustrateegia“ (Eesti Draamateater), „Brand“ (VAT-teater), „Surnud hin- ged“ (Tallinna Linnateater)).

Etendust teenindava töötaja auhind anti **Kadri Tammis- tele** – etenduse juht, kes hoid- nud lavastusi kindlakäeliselt, töökalts, täpselt, nõudlikult, abivalmilt, sõnakalt ja naera- tavalt.

Päru Oja

Pille Jänes

Kadri Tammiste

ARVUSTUSTE VÕISTLUSE PARIMAD

KES OTSIB KADUNUD HINGESID? ■ ARVUSTUSTE VÕISTLUSE I KOHT

On vaja vaid julgustust, et keegi märkaks ja hooliks, et keegi tahaks ja julgeks hoolida. Et inimene ei jääks üksi, teistest isoleerituks. Kui aga pole kedagi, kes hooliks, juhiks, kasvataks, aitaks? Mis saab nendest, kes jäävad ilma peale omapäi? Võimalusi, valikuid on mitmeid. Elu on nõnda mitmetahuline, aga kui paljud neist päriselt kätesaadavad on? Kui pidevalt peab muretseda ellujäämise pärast, siis ei jää enam aega mõtlemiseks, kas on mõni teine valik. Käiku läheb plaan, mis kehvade tingimuste juures annab parima väljavaate. Ohjad haaratakse tugevalt pihku, elatis tuleb teiste taskutest. Ja siis ilmub Houdini, kes vabastab meeled piiravatest köitest ning laob letile kollased mokassiinid. Kas meeli on veel võimalik vabastada, kui nad on juba harjunud olukorra kitsikusega?

Phillip (Pääru Oja) on noormees, keda on hoitud eemal laast maailmast. Ta näib väga õrn ning süütu, kohati nagu väike laps. Pärast vanemateta jäämist on Treat (Sten Karpov) pidanud hoolitsema ka väikevenna eest, kuid tema hool ei väljendu alati parimal moel. Nõnda veedabki Phillip oma päevad toaseinte

vahel vanas ridamajas Põhja-Philadelphias, sest väljas võib teda Treati sõnutsi tabada eluohtlik allergiahoog. /---/ Phillip on tark noormees, kuid on näha, et lämmatav kodukeskkond mõjub rõhuvalt ega lase tal oma täit vaimupotentsiaali avastada ja arendada. /---/ Treat on valelik ning näib piiravat teise poisi vabadust. Nii vaimset kui ka füüsilist. Phillip on kellegi teise meelevaldas, pea-aegu nagu mängukann. Kas akki sotsiopaadi eksperiment, kes tahab näha, mida inimesega saab teha? Tänaval haavab füüsiliselt, vaimselt aga koduseinte vahel, kus saab olla kõiketeadja juht, liider, mängureeglite looja. See on positsioon, mille ta kunagi sai olude sunnil, kuid millest enam loobuda ei tahaks. Kui enda meeled on nürid, ei saa lasta teistelgi neid teritada. Mis aga juhtub, kui keegi kasvab sinust vaimsete võimete poolest üle? /---/

Ma juba tundsin seda tuttavlikku pätipoisi karakterit, seda tüpaaži, mis edasi? Vanem vend üritab kontrollida nooremat, mõlemad on pidanud kasvama vanemliku armastuseta ning neil on omad haavad. Ma nägin vendade suhet, aga ei tunnetanud

seda. Kas nemad tunnetasid? Midagi oli nagu puudu. Aga siis tuli keegi, kes haaras juhirolli enda kätte ning lõi mängureglid pea peale. Kõik loksus paika Haroldi (Ivo Uukkivi) pildile ilmumisega. Harold muutis jõuvahekordi ning mõjus kaardipaki segamisena. /---/

Harold tõi kaasa salapära, saladused, tumeda loori, mis tegevustikku elavdasid. Ta muutis trööstitu loo, millesuguseid on meie ümber kõikjal, omanäoliseks, sest süttis mingi lootus ja käivitus areng. Ta oli mootor, mis tõmbas asjad käima ning andis eten-dusele kindla rütmi. /---/ Üks ilusamaid liine selle lavastuse juures oli Haroldi ja Phillipi vahelise usaldusliku sõprus-suhte areng, mis viis Phillipi venna raudse haarde käest Haroldi kaitsva tiiva alla. See omakorda aitas Phillipil iseisvuda ning osa saada maailmast väljaspool koduseinu. /---/ Näitlejate tundlikud rollisooritused olid paeluvad ja igas tegelases oli talle omast haavatavust, mis muutis nad usutavateks ning pani mind neile kaasa elama. /---/

Inna Hallik,
Tallinna Reaalkooli
abiturient

„VENNAS“ ■ ARVUSTUSTE VÕISTLUSE II KOHT,

/---/ Lavastuse raamiks kujunes kohe alguses lavale projitseeritud mere kohina taustal pimeduses plinkiv majakas, mis ühendas endas kahte olulisteks kujunevat mõtet, kahte venda. Ühest küljest oli majakas kui virvatu, suur Võimalus ja utopiate sadam kõigi tegelaste jaoks – vanem venna Jakobi (Indrek Sammul) American dream, Mamma unistus oma poegade kodu ning pere loomisest ning noorema venna Villemi (Pääru Oja) unelmad lihtsusest ja õiglusest. Ja samas pidevalt sisimas tuksuv soov olla koos, olla üksteisele olemas. Olla isegi eraldi olles koos. Siit paistab ka majaka teine tahk – kuskil kauguses plingib tuttav majakas, kuskil on oma pere, oma kodu. Isegi, kui on pime, sünge ja tormine ning vahetevahel majakat ennast ei paista, pakuvad tröösti tema perioodilised, südamele tuttavad sähvatused, nii nagu vennasedki said periooditi üksteiselt kirju. Majakas kinkis kindluse. Kindluse, et ta plingib südamelöökidena edasi, et ta on edasi. /---/

Kihelema panevat vaimust tekitas Pääru Oja poolt vabalt, vahetult ja mängulustiga kujutatud hästi välja joonistuv Willemi karakter, mis oli kindlasti üks lavastuse suuri võite. Eelkõige Willemi tegelaskuju hoidis tegevust pidevalt käigus, oli etenduse

mootoriks ning võttis publiku oma lihtsuse ja sarmiga kaasa seilama mööda oma eluteed. Nii nagu lihtne hiiu mees Willemgi püüdis oma igapäevastesse toimetustesse ikka alati mõne lõbusa krutski lisada, leidis ka lavastuselementide seas väikeseid põnevaid krutskeid. Näiteks, Willemi sõnul sümboliseeris just Jakobi kirja ajal kukkunud kägu õhtust õnne, kuid mainimata jättis ta käo tava omi mune teiste lindude pesadesse poetada. See sarnanes Jakobi Ameerikasse poetatud munade ja kanadega. /---/

Kaie Mihkelsoni üpriski sõnaaaher roll oli aga lavastuse oluline sõlmpunkt. Selgete silmadega Mamma oli oma kudumistööga poegade erinevate eluteede ühendajaks, kooshoidjaks ja lähtepunktiks. Poollõbusa tantsunumbri-ga oli lavale toodud ka tema kanaemalikkus ning karjuv soov, et pojad endile pered looksid ja isaks saaksid. /---/ Lavastus kirsiks tordil oli sedakorda hoopis apelsin, mis veeres lavale etenduse epiloo-gis pärast silmapaistvalt andekalt mängitud vananenud Jakobi lava taha kadumist. Mahlaka apelsini koore alla oli end sel hetkel seadnud mehe Ameerika utopia. Hörk ja kallis apelsin, mis veereb (või veeretatakse ise) minema, kaotab oma olemuse, kui igavikku on ka-

dunud tõeliselt väärtuslik ja südamele kallis. Kui kodumajakas on kustunud, kaotab ka hinnaline apelsin oma väärtuse. /---/

Kerli Ilves,
Hugo Treffneri Gümnaasiumi 11.
klassi õpilane

KOLKAKÜLA LAULUD HALLI MERE ÄÄRES ■ ARVUSTUSTE VÕISTLUSE II KOHT

/---/ Juba etenduse alguses tõi ametnik (Tõnu Oja) lavale märgi, mis mitte ei iseloomustanud ainult elamiskohta, vaid nagu hiljem selgus, kogu olukorda – „Elamiskõlbmatu ala“. Tegelaste reaktsioon sellele oli olematu. Ei teagi, kas nad said tõesti ise ka aru, et nende külakene on elamiseks kõlbmatu? Või oligi mereveetõus mingis mõttes nende päästja? Võib-olla ootasidki nad väljapääsu igapäevasesse rutiinist, kus üks käis poes vanniparte vaatamas, ühed limpsisid lõpmatult õlut, keegi käis oma 50. eluaastates lapsi linna pealt kokku korjamas ja keegi maalis valge värviga valgele pinnale? Ei tundu just sellised tegevused, mida päevast päeva teha, aga kolkakülas paraku nii oli. Tahes tahtmata oli õlut limp-siv seltskond kõige tuttavam vaatepilt, nii kurb kui see ka ei ole. Naljakas oli aga see, et lavastusest selgus, kui omapärane võib olla ka külajoodiku elu. Lisaks alkoholile võib

nende elus olla ka üheksa kassi, luule ja unistused kraavikaevamisest, et vesi ei ujutaks. Mõtlemapanev oligi just asjaolu, et iga inimene kolkakülas oli niivõrd erinev teisest ja kedagi absoluutselt ei huvitanud teiste arvamus. See on harjumatu tänapäeva ühiskonnas, kus iseärasustele vahel liiga tihti halva pilguga vaadatakse.

Esimesena oli minu jaoks tähenduslik vanamehe maailmine. Maalida valgele paberile valge värviga – miks küll? Samas, miks ka mitte, sest moodsas kunstis pole piire, nagu öeldakse. Vahest tunduski kolkaküla Picassole maailm ühetoonilisena? Kui ta teos rikastus temale teadmata punase värviga, sai ta justkui aru, et teistmoodi võib ka. Ootamatu punane laik pildil oli kokkuvõttes nagu merevee tõus, mis kõigi elud pea peale pööras, aga millel ei olnud ainult halb mõju. /---/ Rütmikas muusika

ja väikesed tantsupausid tuletasid tegelastele meelde ka lõbu ja enda vabakslaskmise vajadust. Ilmselt oli neil vaja korra oma mured ja probleemid kehalt ja vaimult maha raputada. Imelikul kombel tundus see täiesti loomulik lavastuses, kus omavahel üpris vähe mõtteid vahetati. Ei tekkinudki küsimust: „Mis asja nad nüüd teevad ja milleks?“. /---/ Pärast etendust oli kuidagi rõõmus tunne, vaatamata selle omamoodi lootusetule loole. Etendus polnud siiski masendav, sest autor ja näitlejad sisendasid vaatajasse lootust, mida etenduse lõpus toonitas veidrast ettekandes ameerika unelmate laul „New York, New York“ ja vägev tantsuetaste. Kuigi tegelaste omavahelist vestlust lavastuses eriti palju ei olnud, jõudis sõnum kohale ilma selleta veel paremini. /---/

Liisbet Ross,
Tallinna Reaalkooli
abiturient

Marta Laan ja Pääru Oja loevad katkendeid arvustustest võistluse lõpetamisel 16. aprillil 2015.

KAS KANGELASED VÕI TIMUKAD? ■ ARVUSTUSTE VÕISTLUSE III KOHT

/---/ Suurepäraselt sidus lavastust läbiv karakter proua Krüüdner (Harriet Toompere), kes oli väga paljudes stseenides osaline, kas või juba sellega, et ta stseeniks lavalt minema saadeti. Ka tema mittekohalviibimine mängis rolli, rõhutades stseeni räpasust. Lavastus näitas minu jaoks täiesti uues valguses Eesti ajaloo suurte-gelast Johan Laidoneri, keda portreeriti erilise idioodina, seda küll eelkõige sellepärast, et jäi varju tema tugevam kül sõjandus. Lisaks sellele torkas silma Konstantin Pätsi kavalu-selles, kuidas ta pesi end täiesti puhtaks Harju Panga pankrotist. Äri-mees Joakim Puhk demonstreeris kapitalismi erapooletust, kuid ka inimlikku südametunnistuse valu. /---/ Ants Piip (Raimo Paas) oli küll olemuselt sarnane Karl Robert Pustaga, ta ei talunud, milliseks riik muutunud oli, kuid ta sai siiski

tõeliselt raskest olukorras sü-teemi osaks.

Idealistlik Artur Sirk, kes oli vapside ideoloogiline juht, tundus tõelise rahvuskangelasena. Kuigi lavastuses kujutati teda üpris kangelaslikuna, on tema tegelik olemus kaht-luse all, kuna isegi tolleaegne Soome siseminister ütles Rahvalehe andmetel: „Sirgu ausõna pole midagi väärt!“. Tõeliselt satiirilisel kujutatil vaikiva ajastu korda, kui Richard Pihlak (Uku Uusberg) käis poliitpolitsei nimel kinni võtmas pastorit (Ervin Õunapuu), kuna viimane olevat oma jutlustes olnud riigivastane ütlusega, et andku Jumal meile õiglane valitsus. Tõelise kangelasena kujutati Karl Robert Pustat, kes üritas ennast mitte ühegi rühmitusega siduda, aga veeti siiski kõige-ga kaasa ning pidi kannatama.

Kuna tegemist on ajalooetapi-ga, mille tõlgendamisel on

paljud ajaloolased eri meelt, pole imekspandav, et autori arvamus ajajärgu kohta lavastusest läbi kumab. Indrek Hargla on ilustanud vapse ning Artur Sirk. Samal ajal teeb ta maha Laidoneri ja Pätsi, kellest esimene on liht-salt kujutatud väga rumalana ja teine korrutab etenduse lõpus just kui seniilselt sõna „reaalpoliitika“. /---/ Varjule jääb veidi see, kui raske aeg see tegelikult riigi jaoks oli.

Jätakuvalt vaieldakse selle üle, kas Pätsi tegu tõi pikas perspektiivis pigem kahju või kasu.

„Wabadusristi“ puhul olid kaks kõige tähtsamat asja: see läks hinge ja pani mind tahtma juurde õppida selle ajastu ning tolleaegsete inimeste kohta. /---/

Oliver Karm,
Tallinna Saksa Gümnaasiumi
abiturient

Sel aastal saadeti Eesti Draamateatri arvustuste võistlusele 44 kirjutist. Õpilased kirjutasid nii „Hõimudest“ kui „Orbudest“, aga ka näiteks „Keskmängustrateegiast“.

Aitäh kõigile osalejatele ja juhendajatele!